

Mamma šeit, tētis tur, bet pa vidu es

**Kāpēc sieviete izvēlas nederīgu vīru,
klūst tam par mammu, bet «apprec» dēlu,
skaidro psihoterapeits Viesturs Rudzītis.**

TEKSTS: Ilze Irbe

FOTO: «Photos.Com»

«**R**eizēm sajūtos tik vienu un nogurusi — viss jāizdara pašai, jāizlemj vienai,» sūrojas draudzene, kuru vienmēr esmu apbrīnojusi par to, ka viņa visu paspēj, kaut arī daudz strādā un viena audzina bērnu. Izrādās, ka viņai nebūt tas nenākas viegli, un daudz kas nav tā, kā vajadzētu. Kā audzināt bērnu, ja tēva nav?

Domājot, ar ko varētu aprunāties par šo nebūt ne vienkāršo tēmu, uzzināju, ka psihoterapeits Viesturs Rudzītis nesēn izdevis savu grāmatu «Pie tēva». Nosaukums mani ieintrigēja, un mēs tikāmies sarunai.

Sieviete ar bērnu palikusi viena. Vai ir nozīme iemeslam, kāpēc tā noticis? Piemēram, manai draudzenei ir dēls no vīrieša, kurš nekad nav bijis ar viņiem kopā.

Stāsti ir tik dažādi, bet zīmīgi, ka ļoti bieži tajos figurē «sliktais vīrietis». Nevis — es esmu izvēlējusies būt viena, bet gan — esmu pamesta, man nav paveicies, viņš nebija labs un tā tālāk. Tipisks ir arī jūsu draudzenes gadījums. Visticamāk, šeit ir darīšana ar sievieti, kura neapzināti zināja, ka veido attiecības ar vīrieti, ar kuru nebūs jāreķinās. Ja mēs viņai prasītu kā apzinīgai būtnei, viņa teiktu: «Nē, ko jūs! Es cerēju, ka viss mainīsies, ka viņš iemīlēsies, ka labosies...» Bet zemapziņa ir ļoti gudra, tā uzreiz cilvēkus noskenē, un nav tā, ka neko

nenojaušam, īpaši, ja runa ir par bērniem. Šajā gadījumā ir tāds kā līgums — gribu bērnu, bet negribu rēķināties ar vīrieti. Turklāt tam vajadzīgs attaisnojums, un parastais ir — tas vīrietis nekam neder.

Redziet, ir tā, ka sensenā vēsturē sievietes nemaz nezināja, ka bērnam, kas viņai piedzimst, vispār ir tēvs. Sieviete bija māte, viņai dzima bērni, bet to, ka bērni rodas no dzimumakta, kurā piedalījusies gan māte, gan tēvs, cilvēki nemaz nesaprata, nesaistīja kopā. Un ļoti ilgi cilvēki domāja, ka bērni dzimst mātei, pieder tai, ka vienīgi māte par viņiem ir atbildīga. Tikai vēlāk, ap to laiku, kad cilvēki pieradināja mājdzīvniekus, ļaudīm pamazām nāca apjausma, ka dzīvniekiem pēc dzimumattiecībām kaut kas dzimst... Jo līdz tam — nu, daudziem ir sekss, bet ne visiem tāpēc dzimst bērns. Kamēr aptvēra to, ka bērnam ir arī tēvs, pagāja ilgs laiks.

Māte dzemdēja bērnu, un viņš piederēja mātei. Turklāt radās arī aizvainojums — man ir grūti, bet neviens nepalīdz. Vīrieši kā iespējamie tēvi neredzēja nekādu iemeslu — kāpēc man jāpalīdz? Paternitātes jēdziens kā tievs diedziņš saista vīrieti pie ģimenes un atbildības, jo — ja tā ir tava sēkla, tu esi atbildīgs! Kaut arī tev ar šo sievieti bijis sekss tikai vienreiz un viņai, iespējams, vēl ar simts citiem. Bet bērns ir tavš! Katras psihes pamatā ir šī senā, matriarhālās

«Sievietei sev stingri jāpasaka — es nedrīkstu izmantot savu dēlu, man tuvākajam cilvēkam ir jābūt manam vīram.»

pasaules struktūra, un no šī viedokļa jūsu draudzene ir dabūjusi bērnu, nezinot, ka ir arī tēvs. Precīzāk, viņa to tā neuztver. Bet tēvs bērnam ir vienmēr, tāpēc no funkcionālā viedokļa šī sieviete bērnam ir gan māte, gan tēvs.

Mitoloģisko stāstu, ka māte dzemdē dēlu, kuru vēlāk apprec, un pēc tam dzemdē dēlu no sava dēla, ir vieglāk saprast, iedomājoties, kā pavairojam stādus no spraudņiem. Tas augs, no kura spraudeni ņem, ir mātesaugšs. Tēva auga jau nemaz nav! Vai spraudenis ir dēls vai meita, mēs neatšifrējam, bet viņš ir nācis no mātesauga. Ja runājam par dzimumvairošanos, tēva ideja parādās bioloģiski, nevis psihosociāli un funkcionāli no ģimenes viedokļa. Tēvam ka lomai, kā ģimenes dalībniekam ir jāzaug, un tas noticis ļoti ilgstošos attīstības periodos, turklāt daudzos gadījumos tā arī nav noticis. Tēva vienkārši nav!

Kaut arī viņš reāli ir?

Jā. Tēvs kā funkcija bieži nemaz netiek ģimenē iekšā. Un tas parasti ir divpusēji ietekmēts process: vienā gadījumā tēvs ir par vāju, par neattīstītu un negatavu, bet otrajā — māte ir pārāk stipra. Tādai sievietei nevajag līdzvērtīgu vīrieti, bet gan tādu, kas vienkārši ir mājās, kuru var vadīt. Patiesībā tas ir dēla lomā nonācis vīrietis, kurš sēž mājās. Tāds, kurš nevar aiziet prom, kuru neņem pretī vīriešu kompānijās, kurš tur — ārā — varētu aiziet bojā. Te parādās mātes un dēla attiecību modelis, un bieži tā ir stiprā sieviete, bet vīrs — alkoholiķis. Viņš it kā nav viņas dēls, bet pēc savas lomas ģimenē tomēr ir gan.

Ģimenes trijstūris un vērtīgie konflikti

Draudzene izteica kaut kur dzirdētu auziņu — māte vienmēr mīl ar beznosacījumu mīlestību, bet tēvs savukārt ar nosacījumiem. Audzinot dēlu viena, viņa pārdzīvo, ka nav tēva, kas stingri un noteikti izvīrītu šos nosacījumus. Viņai liekas, ka jāmīl bērns gan ar, gan bez nosacījumiem.

Nevaru piekrist, ka tēvs mīl ar nosacījumiem. Abiem vecākiem jāmīl bez nosacījumiem, un tā arī parasti notiek. Bērni mūs ne tikai iepriecina, bet arī sarūgtina. Kādreiz viņi ir slimi, un tad jau sanāk: es tevi mīlēšu tikai tad, kad būsi vesels. Vispār šo «tēvs mīl ar nosacījumiem» es sauktu par spekulāciju, jo sieviete it kā pauž: «Es gribētu vīrieti, kas būtu tāds kā palīgpersona, otrs audzinātājs, sliktais. Tādu es varētu iedomāties, bet ne tādu, kas varētu konkurēt ar mani kā ar labāko.»

Svarīgi, lai ģimenē šajā ziņā valdītu līdzsvars — piemēram, māte konfliktē ar bērnu: savāc savu istabu, nē, es negribu, nu, tad nekur neiesi, neko nedabūsi. Un tad bērns var iet pie tēva pasūdzēties. Lai nav tā, ka tikai mammai skrien sūdzēties. Vajag, lai abi savu reizi ir gan labie, gan sliktie, tas ļoti iespaido audzināšanu.

Vēl viena būtiska lieta ir, ka vecākiem jābūt (vismaz jāvienojas tādiem būt) vienādās domās bērna priekšā. Guļamistabā viņi var domāt katrs citādi, bet bērna priekšā — vienādi. Vecākiem vienam otrs jāaizstāv, jo, tiklīdz sanāk kas līdzīgs kā «tētis nepareizi teica», tā viss — bērns uzreiz jūtas mātei tuvu, līdz ar to arī apdraudēts ar vīra lomu. Jo vienmēr pāri, kur ir vīrietis un sieviete, vīrietis (kaut arī viņas dēls, kuram ir tikai viens vai divi gadi) sāk uzvesties tā, it kā sieviete viņam piederētu.

Jā, to esmu piedzīvojis ar savu dēlu. Viņš ir greizsirdīgs, lien pa vidu gan tiešā, gan pārnestā nozīmē, cenšoties mani dabūt sev!

Šeit svarīgs ir skaits — tas ir trijstūris vai pāris. Ja nav trijstūra — sieviete, vīrietis,

LA SENZA BEACH

La SENZA
GALERIJA CENTRS, RĪGA PLAZA

bērns, kur vīrietis to sīko padzen malā, dēls dabū vīra lomu, un tas ir neatkarīgi no tā, vai sieviete to grib vai negrib. Tāpēc nav būtiskas nozīmes, vai tas ir tēvs, kas sīko dzen malā, vai mīļākais, vai kāda cita persona, kas atdala dēlu no mātes, liekot viņam iet gulēt atsevišķi.

Katram dēlam tā ir trauma, kad mamma viņu nobučo un iet gulēt pie tēva. Bet — šī trauma sniedz viņam brīvību, viņš tiek vaļā no pienākuma būt mamma vīram.

Taču sieviete bieži vien jūtas it kā vainīga — piemēram, visu dienu ir aizņemta darbā, un tad vakarā viņai šķiet, ka bērnam vienkārši pienākas mamma...

Tas ir ļoti svarīgs aspekts. Mātei ir tas grūtais uzdevums būt par «ugunsdzēsēju» — it kā atstāt bērnu savā vaļā, lai viņš aug, bet, līdzko ir kādi krenķi, pieskriet un samīlot. Un atkal atlaist bērnu. Bet tas ir grūti, jo mammai vienmēr liksies, ka viņas ir par maz, un vienmēr būs grūti bērnu palaist. Būt mātei nozīmē noskatīties, kā bērns izaug un aiziet. Ja māte ir viena, to viņa bieži nemaz nevar izturēt.

Tāpēc ir svarīgi, ka ir arī tēvs. Piemēram, mamma dēlam prasa: «Nu, kā tev gāja skolā, nav nekādu grūtību? Es tev palīdzēju!» Tad tēvs paņem māti aiz rokas un saka: «Beidz izmantot manu dēlu. Iesim, mums ir interesantākas lietas darāmas, viņš pats tiks galā.» Arī tad, kad dēls metas tēvam virsū: «Atdod mammu!» «Nē,» tēvs saka, «tiec pats ar sevi galā!» Ir svarīgi, ka vecāki divatā noregulē to, cik bērnam ir vajadzīga mamma. Mamma darbojas kā «ugunsdzēsējs», bet tēvs pretējā virzienā, un tam jānotiek caur konfliktu.

Man pašai ir bijis tā — iejaucos, aizstāvu bērnu, bet man pašai tas nepatīk, tāpēc beigās saku: «Nē, tomēr tēvam ir taisnība!»

«Ja nav trijstūra — sieviete, vīrietis, bērns, kur vīrietis to sīko padzen malā, dēls dabū vīra lomu.»

Labāk un veselīgāk ir, ja bērns redz kaut vai dramatisku konfliktu, kas beidzas ar risinājumu, ar atvieglojumu. Tas bērnam dod pārliecību, ka visu var izturēt. Ja konflikti netiek risināti, ja tie ir slēpti, bērnam no strīdiem ir bail.

Taču konfliktam jābūt, un ģimenes trijstūris ietver iespēju konfliktēt, bet neizšķirties. Konflikta jēga ir apvienot, ienest ģimenē dažādas lietas, kurām jāizcīna sava vieta, jāzaug, nevis kuras tiek pieņemtas bez noteikumiem. Un labi, ka bērns to redz.

Satiecies ar vīrišķo!

Kā vientuļajai sievietei rīkoties?

Kā būtu pareizi?

Svarīgākais ir satikties ar vīrišķo.

Ar vīrieti vai vīrišķo vispār?

Ar visu, kas ir vīrišķs. Tas nenozīmē tikai seksu. Drīzāk tas nozīmē — visu, izņemot seksu.

Ko tas nozīmē?

Tas nozīmē saprast, kas īsti ir vīrišķais. Nevis turpināt savus pieņēmumus par to, ka vīrietis principā dara vīriešu darbus, pelna naudu, skatās futbolu...

Katra sieviete izveido priekšstatu par ideālo vīrieti, par to, kādam viņam būtu jābūt. Ir svarīgi, lai

sieviete apzinātos, kāds ir šis viņas priekšstats. Bet, ja viņas māte ir vientuļā māte, un arī vecmāmiņa tāda ir, tad, visticamāk, ka šis ideālais vīrietis ir tāds, kāda nav pat muzejā. Varētu uzrakstīt grāmatu par to, cik viņš ir interesants, atbildīgs, glīts, smieklīgs... un neiespējams. Turklāt parasti šis vīrietis izskatīsies pēc tēva, kura nav bijis, nevis pēc vīrieša.

Ir svarīgi, kā šo fantāziju sieviete salīdzina ar realitāti. Viņai jāapzinās, ka vīrieši ir arī dzērāji, meitu mednieki, ka viņiem ne sevišķi

interesē mājas darbi un ka vairāk viņiem patīk nodarboties ar sportu, nevis runāt par jūtām. Svarīgākais ir sievietes pašas iekšējais konflikts, kā fantāzijas mītošais vīrietis satiekas ar reālo vīrieti viņā pašā. Un kas tad notiek — vai tie vīrieši diskutē, kaujas, kaut ko noskaidro... Vai tas ideālais, izsapņotais saka reālajam: nē, tu patiesībā esi tik riebīgs, es tevi negribu redzēt! Pa griežas un aiziet. Un sieviete visu mūžu paliek ar savu fantāziju. Tāpēc ir svarīgi ieraudzīt realitāti un saprast, ko tā tev nozīmē.

Sievietei sev stingri jāpasaka — es nedrīkstu izmantot savu dēlu, man tuvākajam cilvēkam ir jābūt manam vīram. Mēs esam pāris, vispirms pāris, un tikai tad mums ir bērns. Pat ja mēs ar vīru nesarunājamies, pat, ja esam noguruši. Arī tad, ja vīrs ir jūrā vai ilgstošā komandējumā.

Bet ja tēva nav, ja viņš dzīvo citur?

Ja sieviete ir daudz maz domājoša, tad jau sākotnēji būs centusies nezaudēt kontaktu ar bērna tēvu (arī tad, ja zināja, ka nedzīvos kopā). Kaut vai mēģinot, sarunājot ar viņu: «Zinu, ka nebūsim kopā, bet esi mūsu bērnam vismaz tēva tēls. Lai bērns zina, kur ir viņa tēvs. Un es viņam nestāstīšu neko sliktu par tevi, tikai labu.»

Ja tas nav noticis un bērnam nav nekāda kontakta ar tēvu, izeja tomēr ir. Var būt audzētāvs, mīļākais vai mīļākie.

Galū galā var būt darbs, kas gan nav tik emocionāls faktors, bet vismaz aizņem laiku. Svarīgs ir trijstūris, kur tēva lomu aizņem vismaz sievietes darbs.

Meitas un dēli

Ir tāds diezgan izplatīts uzskats — ar meitu jau zināšu, ko iesākt, bet kā dēlu izaudzina bez tēva? Ko sakāt par to?

Dzīvē bieži veidojas pat četras paudies — māte, meita, māte, meita, bet vīrieša

ģimenē nav neviena. Tomēr visa enerģija rodas sievišķā un vīrišķā kontaktā. Ja šis kontakta ilgstoši nav, var sākt gaidīt problēmas. Mātes un meitas — tā ir līnija, kur veidojas pieredze, vēsture, mitoloģija, kur zināšanas tiek uzkrātas. Zināšanas ir sievišķajā, mātišķajā — tā ir bibliotēka, pamatkrātuve par to, kas ir civilizācija. To māte nodod meitai.

Tas, ko vīrietis ienes mātes un meitas sistēmā, ir enerģija un cits resurss, lai mītu, kuru sievietes viena otrai ir nodevušas, varētu attīstīt tālāk. Tā ir vīrieša atbildība, bet tas nav nekas gudrs. Gudrība nāk no sievietēm, no zemes.

Savukārt vīrišķais nāk kā debesis, kā resursi, kā enerģija un kosmiskais starojums, to ir svarīgi saprast. Zināšanas pašas par sevi it kā saskāpst, ja nav klāt vīrišķais, tad ir tā, ka sieviete visu zina, bet viņa nezina, ka viņa to zina.

Var teikt arī tā — sieviete zina visu, bet neko nesaprot. Vīrietis nezina neko, bet visu saprot. Ja ir sievišķā un vīrišķā kontakts, tad zināšanu bibliotēka, krātuve var tikt izlasīta, saprasta un veidota tālāk.

Nereti sieviete, kas audzina bērnu vienu, arī pati uzaugusi bez tēva. Kāpēc tā bieži notiek?

Ja mammai arī tā bijis, tas jau ir stāsts par sliktu tēvu. Ko tas rada meitai? To, ka ar vīriešiem vispār nevar rēķināties. Un meitai nav arī praktiskas pieredzes — ko

tāds vīrietis vispār mājās dara, kā viņš izskatās? Tas ir būtiski. Jo nav modeļa, kā varētu sadzīvot ar vīrieti. Un vēl tur parādās doma — meitiņ, viņš jau tevi negribēja...

Kaut arī tas netiek tieši pateikts?

Jā. Tas tiek pausts — ja viņš būtu gribējis, būtu atradis tevi, būtu mainījis savu dzīvi. Ko tas nozīmē meitai? Tātad es esmu neglīta, neinteresanta, nevajadzīga.

Mazvērtību spēcīgi rosinošs signāls. Būtībā tā ir kā priekšspēle, kurā notiek viss, lai pamatotu, kāpēc cilvēki nepaliek kopā.

Savukārt māte un dēls ir pirmais mitoloģiskais pāris — ja viņi paliek kopā, viņiem jāprecas. Un tas, vai viņiem tiešām būs sekss un mātei dzims dēls un mazdēls vienā personā, vairs ir tikai tehnisks jautājums.

Tā ļoti bieži dzīvē notiek — dēls apprec pietiekami nepārliecinātu sievieti, ar kuru mātei nebūs jākonkurē. Viņa viņam dzemdē bērnu, bet tas tiek nodots audzināšanā vecmāmiņai. Ir daudzi cilvēki, kas saka — man ir sajūta, ka mana māte nemaz nav mana māte, liekas, ka istā māte ir tēva mamma. Mana māte jau turpat kaut kur bija, bet vienmēr bēdīga, noskumusi, viņai sāpēja galva. Ja man kaut ko vajadzēja, vienmēr gāju pie vecmāmiņas. Pāris «māte

un dēls» ietver ļoti lielu risku, ka dēls būs atkarīgs, parasti alkoholiķis vai narkomāns. Ir svarīgi zināt un izprast ģimenes trijstūra funkcijas un uzdevumus, tad var smelties vairāk pārliecības par to, kas darāms lietas labā, kā nepieļaut kļūdas.

Par pieņēmumiem

Mēdz teikt, ka bērns ir laimīgs, ja vecāki laimīgi. Bet ir arī tāds teiciens: man jau pašai neko nevajag, ka tikai bērns laimīgs. Kā jūs to komentētu?

Nu, tas otrais teiciens ir bērna izmantošana. Ģimenes kā sociālas ligzdas jeb dzemdes koncepcija ietver to, ka ģimene sniedz pamatu, uz kā bērnam balstīties. Barību, enerģiju, naudu, siltumu — visu, lai labi izaugtu. Bērns tad var nodarboties ar to, kas viņu interesē — tas ir optimālais, kas jāpanāk. Taču ja bērnam ir jānodarbojas ar māti, kura viņam grib dot visu, visu to labāko.... Viņasprāt, labāko.

Turklāt parasti māte pati sevi ir apmāņījusi, jo patiesībā viņa šādi izmanto bērnu kā savu drošības avotu. Patiesība ir tāda, ka sievietei nezina, ko iesākt ar savu dzīvi, un tāpēc turas pie sava, parasti vienīgā, bērna.

Bērni ir laimīgi, ja viņi redz, ka mātei ir sava dzīve — ar savu satraukumu, ar ilgām, ar veiksmēm un neveiksmēm, ar izaicinājumiem, seksualitāti.

Ja viņa dzīvo pilnasinīgi, viņai ir darbs, mīlestība, draugi, ballītes, pienākumi, savu reizi arī asaras. Ja mātei ir arī kaut kas cits, svarīgāks par bērnu, bet — ar nosacījumu, ka bērns netiek pamests novārtā, jo tas jau būs otrā grāvī.

Par sievieti, kas audzina bērnu viena, bieži dzirdēti vērtējumi ar negatīvu pieskaņu — nu, diez kas nav, pamesta ar piekabi... Savukārt vīrietis, kurš audzina bērnu viens, tiek uzverts pozitīvi, pat kā visnotaļ iekārojams.

Tas nozīmē, ka šis vīrietis ir gādīgs, tēvišķīgs. Tāpat kā vīrietis jaunībā izveido priekšstatu par ideālo sievieti (balstoties uz mātes tēlu, ar kuru var arī gulēt), tā arī sievietei izveido ideālo vīrieša tēlu (kurš ir gādīgs kā tēvs, kas rūpējas, bet ar kuru var arī gulēt).

Ieraudzīt vīrieti, kas jau ir tēvišķīgs, viens pats rūpējas par bērnu, ir kā signāls, ka viena problēma atkrīt pati no sevis — ja jau viņš audzina bērnu, tad ir droši, ka viņš rūpēsies arī par mani.

**Ceļojumu
apdrošināšana
ar SMS**

ERGO

www.smspolise.lv

Klientu bezmaksas atbalsta tālrunis:
80004500